

Juni 2023

ter gelegenheid van 50 jaar HWL

WAARDZEGGER

speciale uitgave (1^e van 3)

bewaar
exemplaar

De Waardzegger is het verenigingsblad van Hoekschevaards Landschap

HWL

Hoekschevaards Landschap

1981

opening Heempark Hof van Piershil

1979

samengaan met Stichting tot

1973

oprichting Stichting

Ten geleide

Met enige trots mag ik u de eerste van drie(!) speciale uitgaven van de Waardzegger presenteren, ter gelegenheid van ons 50-jarig jubileum.

Tijdens de voorbereidende bijeenkomsten voor de jubileumactiviteiten werden verschillende ideeën gepopperd hoe de jubileumuitgave van de Waardzegger eruit zou moeten zien. En ook de vraag of deze bij de start van het jubileumjaar moest worden uitgebracht, of juist aan het eind? Vanaf het begin was in ieder geval duidelijk de wens dat elke werkgroep erin vertegenwoordigd moest zijn, een afspiegeling van HWL dus. Een kleine veertig werkgroepen een podium van twee pagina's geven, zou wel een heel dikke Waardzegger opleveren!

Hoe had de redactie van 25 jaar geleden bij het jubileum dat trouwens gedaan? Zoekend in de archieven leverde een prachtig boekje op: "Vijfentwintig stukjes om de Hoeksche Waard heel te houden". Toenmalige voorzitter Albert van Alphen uitte daarin de wens, dat het boekje de basis zou worden voor het elke week in Het Kompas publiceren van een stukje over HWL. En dat gebeurde, tot op de dag van vandaag!

Terug naar het heden. Uiteindelijk is gekozen voor, naast de al vier reguliere uitgaven, *drie* speciale edities! Zowel met deze zomer-, als met de herfst- en de winteruitgave zal tegelijkertijd een speciale uitgave als bijlage verschijnen! En, om deze drie bijzondere *specials* straks bij elkaar te bewaren, wordt er bij de eerste alvast een passende insteekmap verstrekt.

Wat kunt u in de drie jubileumuitgaven allemaal verwachten?

Met een aantal interviews met vrijwilligers, die aan de wieg van onze vereniging Hoekschewaards Landschap (HWL) hebben gestaan, is geprobeerd een beeld uit die beginjaren te schetsen, hoe letterlijk er 50 jaar geleden op de barricaden is gestaan, protesterend tegen de 'grootse' plannen die men had met de Hoeksche Waard. Vervolgens blikken de verschillende werkgroepen terug op hun eerste activiteiten en hoogtepunten uit hun

Piet Schram

Eindredacteur

In deze speciale uitgave:

- **Het allereerste begin** Als eerste, van de reeks artikelen in de komende specials van de Waardzegger, bij **Martijn Verweijen** het spits af met een opsomming van wat er zoal speelde zo'n 50 jaar geleden... **4-5**

- **Aan de wieg van HWL: Joost Kievit** In deze editie interviewt journalist **Wim de Jong** HWL-lid Joost Kievit als eerste van diegenen die aan de wieg stonden van het HWL... **6-7**

- **Vijftig jaar broedvogels van de Hoeksche Waard** De **Vogelwerkgroep** is de oudste werkgroep van HWL en feitelijk één van de pijlers waarop de vereniging destijds is gebouwd... **8-9**

- **Aan de wieg van HWL: Frieda Hof** Oud bestuurslid Frieda Hof is de tweede die door Wim de Jong is geïnterviewd... **10-11**

- **“Jonge zeelei!!”** Landschapsarchitect **Adriaan Geuze** zette op 1 februari de bezoekers van de bijeenkomst ter gelegenheid van de 50^e verjaardag van vereniging Hoekschewaards Landschap (HWL) werd gehouden, aan het denken... **12-13**

- **HWL-fietsroutes** (middenblad)
Overzichtskaart van de vier fietsroutes speciaal uitgezet ter gelegenheid van het jubileumjaar... **14-15**

- **Herinneringen aan mijn IVN-natuurgidsencursus**
Essentieel voor excursies zijn de IVN-natuurgidsen. **Jan Plaisier** deelt zijn ervaringen van zijn IVN-cursus tot opleiding van HWL-natuurgids... **16-17**

- **Aan de wieg van HWL: Joop van Riet** Een van de initiatiefnemers van de **jaarlijkse Oeverloop** en jaren actief in de werkgroep Planologie en Milieu is de laatste die in deze uitgave is geïnterviewd... **18-19**

- **Achter de schermen van ... de Oeverloop** In dit artikel interviewt **Alies Dorenbos** de deelnemers van het eerste uur van de jaarlijkse Oeverloop, een niet meer weg te denken HWL-weekendactiviteit! **20-21**

- **De parel aan de Oude Maas** Een mooi verslag van beheerder Merijn van den Hoogenhoff over hoe de locatie **Klein Profijt** uitgroeide van zalmvisserij tot ons niet meer weg te denken Natuur Bezoekers Centrum... **22-23**

- **Van plantenwerkgroep naar werkgroep Planten** De historie van de **werkgroep Planten** gaat terug tot 1981 en bestaat dus al meer dan 40 jaar, een van de oudste HWL-werkgroepen. Een verslag. **24-25**

- **Passie voor muizen...** Binnen de **werkgroep Zoogdieren** is in 1993 ooit begonnen met af en toe een muizeninventarisatie. Inmiddels speelt deze werkgroep een belangrijke rol bij onderzoek naar het wel en wee van zoogdieren in de Hoeksche Waard... **26-27**

Het allereerste begin...

Er is tijdens de jubileumbijeenkomsten al het een en ander over gezegd, maar de allereerste levenstekenen van een burgerongerustheid over de teloorgang van het Hoekschevaards landschap en de bedreigingen werden wellicht wat onderbelicht. Wat er 50 jaar geleden zoal speelde...

We schrijven 1970. Gorzen langs de Oude Maas werden bijna allemaal zonder pardon volgespoten met Rotterdams havenslib, door bochtafsnijding voor de zesbakduwvaart zou Groot Koninkrijk geheel verdwijnen, Tiengemeten zou vliegveld, havenslibdepot of locatie voor een kerncentrale worden, Goudswaard en Piershil werden weggegraven voor havenontwikkeling (plan Rotterdam 2000), de Hoeksche Waard werd doorsneden door auto- en spoorwegen, op Goeree-Overflakkee kwam Grevelingenstad (500.000 inwoners) en de Provinciaal Planologische Dienst van Zeeland sloot daar vrolijk op aan, door alle buitendijkse gebieden die na de Deltawerken zouden droogvallen te bestemmen voor haven-, industrie-, land- en woningbouw. Het Haringvliet werd afgesloten in 1970, vulde zich met giftig Rijnwater, verloor zijn intergetijdengebied en takelde binnen een jaar af tot een vrijwel dode plas met een bodem waarin alleen tubifex (een wormpje) nog leek te kunnen leven. Binnendijks waren ruilverkavelingen aan de gang, werd het waterpeil overal flink verlaagd, werden knotwilgen verwaarloosd, gebruikten gemeenten, waterschap en landbouw kwistig landbouwgif en kunstmest waardoor de soortenrijkdom in het landelijk gebied zinderogen achteruit ging. Redenen genoeg om in het geweer te komen.

In 1971 richtten dierenarts Kees Blok en biologieleraar Aad van Tig-

gele *Hoeksche Waard Alarm* op. Een echte actiegroep, die zich niet onbetuigd liet. Dit leidde al snel tot afkeurende reacties van de behoudende bevolking en de politiek. Men zag de negatieve effecten misschien wel, maar het was allemaal voor de vooruitgang, de hoge heren zouden het wel weten en aan burgerlijke opstandigheid deed men niet. De pet bleef in de hand. De prille actiegroep bestond vrijwel uitsluitend uit import en dat bleek een nadeel. Je mocht hier wel komen wonen, graag zelfs, want de diverse gemeentebesturen liepen de deur plat in Den Haag om meer woningcontingenten. Als je hier eenmaal woonde, werd je wel stillettjes geacht je geheel aan te passen

en je mond te houden. "Het is hier nu eenmaal een landbouwgebied, dus....", zei een ambtenaar destijds eens.

Hoeksche Waard Alarm besepte echter al snel dat men er met alleen actievoeren niet zou komen. Je kon wel gelijk hebben, maar gelijk krijgen ging niet zo soepel. Aandacht kweken voor natuur en landschap moest anders. Er werden wilgenknotacties op touw gezet om de harten van bevolking en bestuurders te stelen. Daarnaast werd in 1973 besloten naast Alarm een stichting *Hoekschevaards Landschap (HWL)* op te richten. Deze bestond uit respectabele lieden als huisarts, veearts, jonkheer, wethouder, jurist. Daarmee kon je

1988. Het eerste stichtingsbestuur tijdens het 15-jarig jubileum, v.l.n.r.: wethouder van Westmaas jonkheer J.H.F. Quartel, Gerard Kaay, Marianne Vos, Albert van Alphen, Aad van Tiggele en Henk van der Lee.

Door: Martijn Verweijen (wg Planologie en Milieu)

Pagina achtergrond: artikel van Leen Preesman in Nieuwsblad Hoeksche Waard, 20 oktober 1976.

als heren bij de bestuurders binnenkomen.

In 1975 kwam ik ermee in contact. Je keek tegen ze op, want ze waren een jaar of tien ouder en mensen van gewicht.

Huisarts Van der Lee bijvoorbeeld, was ook nog voorzitter van de oerdeftige Nederlandsche Ornithologische Unie. Als hij een spoedgeval had, betrof het vaak geen patiënt maar een zeldzame vogel waarover hij getipt was. De man was welbespraakt, had een welluidende stentorstem en maakte indruk bij de bestuurders.

Dierenarts Kees Blok was fanatiek en messcherp bij het aanpakken van misstanden in het landelijk gebied. Zijn vrouw was lid van Provinciale Staten en dat hielp natuur ook mee.

Aad van Tiggele was als eerste-graads biologieleraar de drijvende kracht achter ecologisch beheer. Voorbeelden moesten we stellen door het gewoon te doen. Uiteindelijk werd medewerking van het waterschap verkregen. HWL mocht een aantal dijkvakken gaan beheeren en...het waterschap had nog een ouwe tractor over. Daarmee kwam het stichtingsbestuur in de krant, waarop een kritisch persoon meende dat HWL zijn ziel had verkocht door met de vijand te heulen. Tja.

Albert van Alphen was de man die juist toenadering zocht met boeren, jagers en waterschap. Met alleen spandoeken kom je er niet, was zijn opvatting.

Nadat HWL een vereniging was

geworden, werd toch weer een beschaafde actiegroep opgericht binnen de vereniging. Deze groep kennen we nog steeds, onder de naam MWG: milieuwerkgroep.

Laten we echter niet vergeten, dat het daadwerkelijk iets aan het beleid veranderen niet eenvoudig was. Knotten, prima, het kon op sympathie rekenen, maar bemoeienis met bestuurlijke zaken werd toch niet zo prijs gesteld. Daarnaast had je te maken met praktische onhandigheden. Er waren 13 gemeentebesturen waar je steeds opnieuw je verhaal moest afdraaien. Er was dan wel het z.g. Overlegorgaan, maar dat was een burgermeestersclub, die een keer per week vergaderde en die zaken die je aankaartte direct terugverwees naar de afzonderlijke gemeenten. Zo trachtten we het gebruik van bestrijdingsmiddelen in het openbaar groen te verminderen of uit te bannen, maar men bleek niet gevoelig voor een Hoekschewaardbrede aanpak. Men zag ook de noodzaak niet zo in. "Ach", zei een ambtenaar eens, "als je het met water verdunt, kun je het zo drinken hoor". Hij refereerde aan zout. Een eetlepel vol naar binnen slikken, deed toch ook niemand, maar verdund was het best lekker op je gekookte ei. Einde college.

Daarnaast hadden we een waterschap dat geheel op boerenbelang was gericht, gemeenteraden die vooral bestonden uit knoestige, in zwart pak gestoken, heren en hogere overheden die allemaal niet echt gewend waren aan burgerbe-

trokkenheid. Communiceren was ook niet eenvoudig. Met de stencil-machine of de vloeistofduplicator kon je teksten kopiëren, maar echt mooi ging dat niet. Internet, mailen, video vergaderen en printen maken het nu een stuk makkelijker om de meningen te beïnvloeden.

Het wilgenknotten zelf ging ook niet altijd van een leien dakje. Je moest alles nog leren en uitdokteren. Welk gereedschap, waar berg je dat op, hoe onderhoud je het, waar laat je de geknotte takken, hoe organiseer je alles goed, hoe voorkom je ongelukken. Kortom, een hele organisatie.

Soms was op mooie dagen de toeloop van knotlustigen bijna niet meer ter behappen. Het ene na het andere groepje, soms met kinderen, meldde zich. Het materiaal was niet oneindig, je wilde de mensen niet wegsturen, dus werd er iets verzonnen om ze toch aan het werk te zetten, onderwijl met angst en vrezende van kinderactiviteiten aanschouwend. Legendarisch was De Oude Schicht, een Renault 4 genoemd naar het autootje van heer Bommel en Tom Poes. Dit bracht rond 12.00 uur altijd vreugde in de vorm van erwtensoep. Deze werd bereid en in gamellen aangevoerd door de snertjuffen. En zo was en gebeurde er meer.

HWL gaat voort, de baanbrekers indachtig!

Eenzame Knotter, Albert van Alphen, man van het eerste uur en voormalig voorzitter.

Aan de wieg van HWL: Joost Kievit

Door: Wim de Jong

Hoekschewaards Landschap (HWL) telt nog heel wat leden die ooit aan de wieg van onze vereniging stonden. In deze interviewserie eren we ze voor hun aandeel in de geschiedenis van HWL en voor hun inzet voor de natuur in onze streek.

In deze aflevering: **Joost Kievit** uit 's-Gravendeel. Hij was sinds 1980 aan de vereniging verbonden als bestuurslid, voorzitter en organisator van talrijke cursussen. Tegenwoordig is hij vrijwilliger bij HWL. Daarnaast is Joost voorzitter van Water Natuurlijk Hollandse Delta en actief in het samenwerkingsverband HW Zoemt!:

Politieaan | “Ik ben in 1967 vanuit Goeree-Overflakkee in de Hoeksche Waard komen wonen. Ik heb hier in 's-Gravendeel eerst een aantal jaren als postcommandant gewerkt. Vanaf 1990 ben ik me als politieaan in milieuzaken gaan specialiseren. Eerst weer op Goeree. Daarna op het regionaal bureau milieuzaken van de politie Rotterdam-Rijnmond, de afdeling waarvan ik uiteindelijk ook chef ben geworden.”

Eigenwijze twintigers | “Die belangstelling voor natuur en milieu was er in 1975 al op het persoonlijke vlak. Met Cees Mesker en Janus Verkerk heb ik me in die periode in Oostvoorne laten opleiden tot natuurgids en -docent. Omdat we actief in de natuurbescherming in de Hoeksche Waard wilden worden, zijn we als vriendenclubje in 1980 collectief toegetreden tot het Hoekschewaards Landschap. Aan dat lidmaatschap hadden we als eigenwijze twintigers wel voorwaarden verbonden. We vonden dat HWL van een stichting in een democratische vereniging moest veranderen, zodat ook de leden een stem in het beleid zouden hebben. Dat is gelukt. Ik kreeg ook de plaats in het

bestuur waarom ik gevraagd had.”

Educatie | “Cees, Janus en ik hadden voor onszelf binnen HWL een duidelijk doel gesteld. Onze overtuiging was, dat je mensen in nauw contact kon brengen met de natuur door ze er van alles over te leren. Er werd door ons veel tijd geïnvesteerd in educatie. Voor de introductiecurcussen die we organiseerden, bestond meteen gigantisch veel belangstelling. De oude heer uit het bestuur die zich daarvoor inschreef, deed dat alleen maar, om erachter te komen wat voor vlees ze nou met ons als nieuwkomers in de kuip hadden. Of we geen gekke dingen gingen doen. Er was toentertijd wel sprake van een generatiekloof, ja.”

Hoeksche Waards Alarm | “Die club was iets ouder dan HWL en ook op een andere leest geschoeid. Alarm vocht tegen planologische ontwikkelingen op het eiland en zocht daarbij ook de confrontatie. Ze fungeerden als een luis in de pels. Wij van HWL schoven liever aan bij de overheid om de samenwerking te zoeken. Dat leverde soms wel bijzondere gebeurtenissen op. Het ene moment zat ik als postcommandant van 's-Gravendeel met de burgemeester

“Ik hield mijn pet als politieaan strikt gescheiden van die als natuurbeschermmer.”

om de tafel om de openbare orde in het dorp te bespreken. Terwijl ik het andere moment als bestuurslid van HWL lijnrecht tegenóver hem stond in een juridische zaak die we tegen de gemeente hadden aangespannen bij de Raad van State. Maar goed, hij begreep toch best dat de besluitvorming over de Groot Koninkrijk-polder gediend was bij de strijd van HWL. We hadden een goede relatie met 'm. Ik hield mijn pet als politiemann ook strikt gescheiden van die als natuurbeschermer."

Het Oudeland van Strijen | "Ook dat gebied was inzet van een van die procedures die we bij de Raad van State voerden. Het bestond uit grasland dat de boeren scheurden en omploegden om er akkerbouw te kunnen bedrijven. We hebben er als HWL protest tegen aangetekend, omdat dat ten koste ging van de natuur. De Raad van State gaf ons daarin gelijk. De gemeente

Strijen legde de uitspraak naast zich neer met als reden dat er geen geld was voor een wijziging van het bestemmingsplan. Het omploegen ging ook gewoon door."

Samen kwamen we eruit | "Onze conclusie was: tja, je kunt wel een procedure winnen, maar daardoor hoeft er klaarblijkelijk nog niets te veranderen. Onze toenmalige voorzitter Albert van Alphen heeft toen namens HWL contact gezocht met de boeren en gezamenlijk is besloten tot een compromis. Een deel van het oude land ontwikkelen tot natuurreservaat. Een deel tot agrarisch beheersgebied, waar boeren geld krijgen voor natuurbehoud. En een deel gereserveerd voor akkerbouw. Daar zijn we in één middag samen uitgekomen. Het kan dus ook in harmonieus overleg. Overigens is Hoeksche Waards Alarm later ook die kant opgeschoven. In 1984 is de actiegroep in HWL opgegaan."

De Hoeksche Waard vijftig jaar geleden | "Die lag er toch anders bij. Er waren minder natuurgebieden dan er nu zijn, maar daarbuiten was de natuur veel rijker. Het polderlandschap is heel hard achteruitgeboerd in natuurwaarden. Wat ik nu mis, zijn de kleuren in de bermen bijvoorbeeld, met alle verschillende kruiden die er groeiden. Er is heel veel brandnetel en kleefkruid voor in de plaats gekomen. Patrijzen zie je hier ook niet meer. Vroeger liepen er hele groepen op de akkers, nu moet je ze met een lampje zoeken. Misschien dat er in heel de Hoeksche Waard nog drie of vier plekken zijn waar je er een paar kunt tegenkomen."

De Hoeksche Waard in de volgende vijftig jaar | "Er valt nog een heleboel te verbeteren. Ik ben niet meer actief als bestuurslid van HWL, dus ik wil me zeker niet bemoeien met het beleid voor de toekomst. Maar persoonlijk denk ik dat de Hoeksche Waard het meest is geholpen als meer agrarisch gebied wordt omgevormd tot gebieden waarin natuur en landbouw samengaan. Daarmee valt nog winst te behalen. Daarnaast verwacht ik dat HWL op zeker ogenblik ook voor een keuze komt te staan. Behouden we het open agrarische landschap dat de Hoeksche Waard nu is? Of kiezen we voor de biodiversiteit in een kleinschaliger landschap, met meer ruimte voor struiken, bomen en haagjes? Dat is nu al het dilemma dat zich opdringt. Probeer maar eens ergens een extra boom langs de openbare weg te planten."

De toekomst van HWL zelf | "De natuur is altijd mijn eerste passie geweest, maar de gemeenschapszin binnen HWL motiveert je extra om je een leven lang voor die natuur te blijven inzetten. Je praat toch over ruim 1800 leden, met wie je al jaren achtereen voor hetzelfde doel optrekt.

Heel belangrijk is dat die saamhorigheid ook de komende halve eeuw standhoudt. Die noodzaak is er."

Vijftig jaar broedvogels van de Hoeksche Waard...

Welke soorten verdwenen en verschenen?

Door: Vogelwerkgroep HWL

Stel dat wij gelijk de tijdreiziger in de 'Back to the Future' films voor een dag teruggezet zouden worden in 1973. En dat wij met de ogen en streekkennis van nu een tocht zouden maken door de Hoeksche Waard (HW) van toen. Dan zou het netvlies behoorlijk wat te incasseren krijgen. In de voorbije halve eeuw veranderde veel in ons streeklandschap en dus ook in de samenstelling van de broedvogelbevolking. Vogelsoorten zijn immers voor broeden en/of voedsel in hoge mate afhankelijk van het landschap. Als dat grondig verandert, dan ruimen sommige soorten het veld. Andere vogels gaan zich er echter thuis voelen.

Bij de oprichting van Hoeksche Waards Landschap was er slechts een bescheiden aantal vogelaars in de Hoeksche Waard. Hier twee van hen, Leen Preesman (l) en Gerard Ouweneel, bezig met het ringen van jonge Torenvalken op de inmiddels verdwenen proefboomgaard langs de Rijkstraatweg in Numansdorp. Fotografie onbekend.

In 1973 lag de Heinenoordtunnel er vier jaar. Rond dorpen vormde zich een schil van nieuwbouwwijken, veelal doorzonwoningen met een

tuintje. Dat ging ten koste van akkerbouwgronden. In de streek waren ruilverkavelingen, een megalerschikking van het landschap

met ook de komst van bospercelen. De verkavelingen hadden gevolgen voor de waterhuishouding, ingrepen die nadelig uitpakten voor enkele vogelsoorten. Bovendien was drie jaar eerder de Haringvlietdam gesloten, een sluiting die het tijverschil met circa 80% reduceerde en het Hollands Diep-Haringvliet deed verzoeten. Die milieuschok had een verruiging van de buitendijkse gronden tot gevolg, met in het kielzog de ontwikkeling van een nieuw type broedbiotoop, dat betrokken werd door soorten als Bosrietzanger en Blauwborst.

De komst van het industrieterrein Moerdijk veranderde de contouren van het Hollands Diep grondig. Ook verschenen er diverse landschap ontsierende hoogspanningsleidingstracés. Vijftig jaar geleden werden ook volop landbouwbestrijdingsmiddelen toegepast en deze hadden toen al nadelige effecten op boerenlandvogels. Dat echter het gebruik zou gaan leiden tot de vogelontvolking van akkerbouwgebieden zoals wij deze nu ervaren, had zich nog niet geopenbaard.

Reservaten

Mocht u nu denken 'vroeger was alles beter' dan plaatsen we graag wat kanttekeningen. Door toedoen van de mens kwam het sinds 1973 tot veranderingen in het landschap die niet zelden voor vogels een breder biotoopaanbod brachten. Daarin vestigden zich soorten broedvogels die tot dusver ontbraken.

Met de Korendijkse Slikken annex Leenherengorzenpolder, Tiengemetten, Oeverlanden Hollands Diep, delen van het Oude Land van Strijen en nog andere terreinen, kan de streek zich op de borst kloppen met een fors aantal gebieden met een status waarin de natuur, en dus de avifauna, een vorm van bescherming genieten. Het 'nieuwe' Tiengemetten, de Tiendgorzen, Oeverlanden, Oosterse Bekade Gorzen en de Spuimonding-oost voegden

een type biotoop toe met tot dan onbekende broedvogelsoorten voor de HW. Sommigen verdwenen al snel met de vegetatieontwikkeling als oorzaak.

Er gebeurde meer. Vogelonderzoekers onderkennen thans het zogenaamde tuinvogelbiotoop, het in de HW de gepasseerde halve eeuw overvloedig ingebrachte gebiedstype van huizen-met-tuinen waarin een standaardpakket tuin- en parkvogels zich thuis voelt. Vervolgens deed het Plan Argus in het oosten van de HW en het Vlietproject in het westen, het netwerk van oude kreken herleven, een biotoop dat moerasvogelsoorten aantrok. Dan bracht de doorgroei van oude productiegrienen langs de omringende wateren bosvogels naar de streek, waaronder soorten als Appelvink, Kleine Bonte Specht, Nachtegaal en Boomklever, broedvogels waarvan de lokale vogelaars een halve eeuw geleden niet durfden dromen. Hetzelfde geldt voor de vijf kunstmatige eilanden die Rijkswaterstaat eind vorige eeuw op de Ventjagersplaat liet opspuiten. Van die vijf vallen de beide noordelijke eilanden Lebret en Ouweneel binnen de gemeentegrenzen van de HW. Dat geldt ook voor de lange strekdam welke de Ventjagersplaat scheidt van het Haringvliet. Op die eilandjes kwamen Lepelaars, Sterns, Kuststeltlopers en verschillende meeuwensoorten te broeden. En op de strekdam Aalscholvers. Het enkele jaren geleden aangelegde eiland Blik is overigens geen HW-territorium.

Later meer over het in de gepasseerde halve eeuw per saldo toch onmiskenbaar gevarieerder geworden streeklandschap met in het kielzog een soortenrijkere broedavifauna. Tot slot hadden de aanzienlijke veranderingen die sinds circa 1973 optraden in de avifauna binnen en buiten de landsgrenzen ook hun weerslag op de HW-broedvogelbevolking.

Komst HWL-vogelwerkgroep

Zelfs een oppervlakkige vogelwaarnemer die met de kennis en ogen van nu een dag door de HW van 1973 gaat rondtoeren, zal het verschil in de vogelbevolking niet ontgaan. Nu zijn er meer Kauwen en Meeuwen en natuurlijk al die ganzen, het jaar rond. Vier soorten

kwamen hier te broeden. Vijftig jaar geleden ontbraken ganzen 's zomers en waren er 's winters minder. De bestrijdingsmiddelen crisis van de zestiger jaren hadden de roofvogels gedecimeerd. Ieder waargenomen exemplaar kreeg in de excursieboekhouding een onderstreping mee. In 1973 broedden er drie soorten in de HW. Sindsdien kwamen er vijf bij, met als primus inter pares de Zeearend. Dat roofvogelsoorten als Havik, Sperwer en vooral Buizerds de HW geschikt bevonden om er te komen broeden, had stellig mede als oorzaak dat de streek bosrijker werd. Mede door inundaties in delen van de HW in de nadagen van WOII en in februari 1953, waardoor de bodem verziltte, was de HW behoorlijk boomloos geworden.

De HW-bezoeker van anno 1973 keek tevergeefs uit naar Lepelaars en Grote Zilverreigers. Maar wel zou hij in het voorjaar op veel meer plaatsen joelende Grutto's horen en zien. En overal buitende Kieviten en zingende Veldleeuwreiken! Indien onze tijdreiziger extra attent zou zijn op knotwilgen waren Steenuilen hem niet ontgaan – Leen Preesman en ik hadden vanuit de auto er eens zeven in de knotwilgen van de Zuidrijkselaarsdijk, enkele reis welteverstaan.

Bij het vergelijken van de toen- en nu HW-broedavifauna moeten wij ons realiseren dat onze streek een halve eeuw terug minder vogelaars herbergde. De al genoemde Puttershoeker Leen Preesman was een van de actiefste. De Numansdorpse huisarts Henk van der Lee een andere. Maar totaal waren er nog geen twintig, die bovendien qua inzet en kennis onderling verschilden. Minder vogelaars in het veld betekent minder trefkans waardoor wellicht in het begin soorten zijn gemist dan wel dat het incidenteel tot niet geheel juiste conclusies kwam.

Vanaf rond 1970 veranderde niet alleen de vogelbevolking maar ook het vogelaarsplatform. Dat ging dusdanig ingrijpend dat veteraanvogelaars verbaasd terugkijken.

Voor zover ze elkaar al niet kenden en ook al in teamverband gezamenlijke onderzoekjes uitvoerden,

bracht de oprichting van HWL de vogelaars bij elkaar. Al spoedig kwam het tot de oprichting van een speciale vogelwerkgroep onder voorzitterschap van Janus Verkerk. Dat bleef hij tot in deze eeuw, waarna hij werd opgevolgd door Marianne van der Waal, bijgestaan door Peter de Barse. Marianne is nu alweer tien jaar voorzitter.

*De Zomertortel is als broedvogel verdwenen uit de Hoeksche Waard.
Foto: A.D. Meije*

*Blauwborsten waren in de voorbije halve eeuw uiterst welkome nieuwkomers.
Foto: Gert Huijzers*

Lees via de QR code verder op de website over:
Vogelcursussen en 'In Vogelvlucht'
Randstad en broedvogels
Streekverlaters en nieuwkomers 2073?

Aan de wieg van HWL: Frieda Hof

Door: Wim de Jong

De volgende, die ooit aan de wieg van onze vereniging stond en is geïnterviewd voor haar aandeel in de geschiedenis van HWL, is **Frieda Hof**, tot 1994 inwonster van Westmaas en tegenwoordig Bredase. Frieda was tien jaar secretaris van het bestuur en daarnaast actief in de werkgroep Planologie en Milieu: “Ik heb heel veel van het verenigingswerk geleerd. Daarvoor ben ik HWL heel dankbaar.”

Import | “Ik ben geboren in Goes, opgegroeid in het Groningse Haren en ik heb landbouwhuishoudkunde en gezondheidsleer gestudeerd in Wageningen. Vanuit Helmond, waar ik als consulente bij de GGD in dienst was, ben ik in 1984 in Westmaas komen wonen. Ik stopte dat jaar tegelijkertijd met werken en ben in de Hoeksche Waard vrijwel meteen als vrijwilliger voor HWL gestart.”

Brieven tikken | “Als secretaris van het HWL-bestuur en lid van de werkgroep Planologie en Milieu was ik tien jaar lang vooral druk met het aanvragen van subsidies en het voeren van juridische procedures. Dat ging toen nog zonder computer natuurlijk. Ik heb eindeloos veel brieven zitten tikken, met zo’n carbonpapiertje eronder. Je was er wekelijks soms urenlang zoet mee. Maar het heeft de vereniging ook veel opgeleverd. Ik ben een vasthoudend type, ja. We hebben veel zaken gewonnen. En met de nodige moeite slaagde ik er altijd wel in om bij gemeenten wat geld voor onze ‘oorlogskas’ los te krijgen.”

Mijn grootste overwinning | “Ik kan er geen noemen. Ik denk dat het de optelsom is van alle resultaten die we indertijd als bestuur heb-

ben geboekt. Terugkijkend kan ik op persoonlijk vlak wel zeggen wat het werk voor HWL mij heeft gebracht. Mijn man en ik konden in 1994 een historische buitenplaats uit 1780 van mijn oom en tante overnemen. Dankzij de kennis en de ervaring die ik binnen HWL op had gedaan, wist ik de weg bij Monumentenzorg en andere instellingen om dat landgoed adequaat te kunnen beheren. Ik heb voor de buitenplaats wel drie keer met succes voor de Raad van State gestaan. Voor dat leerproces ben ik de vereniging heel dankbaar.”

Ganzen | “Dat zijn mijn favoriete dieren in de Hoeksche Waard, al heb ik ze toen ik er net woonde echt moeten leren ontdekken. Het valt je gewoon niet meteen op hoeveel soorten ervan op het eiland zijn, en in welke aantallen. Als lid van het provinciaal bestuur van de Fauna Eenheid Noord-Brabant ben ik nu weer met die vogels bezig, maar dit keer vanwege het probleem dat ze voor de boeren vormen. Dat is trouwens nog maar één van de clubjes waar ik hier deel van uitmaak. Verder zit ik ook nog in de Brabantse wolvencommissie. Hier in Brabant staan al die natuurclubs op zichzelf, in de Hoeksche Waard vallen ze allemaal onder de paraplu

van HWL. Dat is ook de kracht van de vereniging. Ik ben er uiteraard ook nog steeds lid van.”

De strijd gaat voort | “Toen ik in 1984 besloot vrijwilligerswerk te gaan doen, had ik net zo goed in mijn eigenlijke vakgebied, de gezondheidszorg, aan de slag gekund. Maar het is dus de strijd voor natuurbehoud geworden en dat is het ook gebleven. De voorlichting op dit gebied is nog minstens zo belangrijk als veertig jaar geleden. Wat ik op dit moment merk, is dat

een kleine groep mensen dingen over die natuur beweren die gewoon niet kloppen. Het wakkert tegenstellingen in de samenleving aan die je alleen met heel veel kennisoverdracht kunt tegengaan. De groeiende afvalberg, het stikstofprobleem, de footprint van appels die we uit landen als Australië vandaan halen – de toekomst baart me wel zorgen.”

Mijn favoriete stukje Hoeksche Waard | “De Binnenmaas! ’s Winters schaatsen op het ijs en naar

de tuinen van de huizen op de oevers loeren. In de zomer langs het water naar de Appeltjesdijk, Maasdam en de Sint Anthoniepolder. Ik kom er voor een bezoek aan de tandarts en aan vriendinnen ook nog zeker twee keer per jaar, hè. Net als trouwens mijn kinderen. Ze zijn geboren in Haïti, maar ze weten ondertussen ook de weg in de Hoeksche Waard.”

“Jonge zeelei!!”

Adriaan Geuze zet bezoekers aan het denken

Door: Renée Ruisch

Wie iets wil zeggen over het heden en de toekomst moet weten waar we vandaan komen. Dat verklaarde de opbouw van de lezing van Nederlands bekendste landschapsarchitect **Adriaan Geuze** 1 februari jl. De lezing die ter gelegenheid van de 50e verjaardag van vereniging Hoekschewaards Landschap (HWL) werd gehouden, was bedoeld als eerste aanzet voor een plan voor het eiland. Wethouder Harry van Waveren, die aanwezig was in het publiek, gaf aan dat het duidelijk is dat er enorme urgentie is om tot een plan te komen: “Minister De Jonge heeft de ruimtelijke puzzel geïntroduceerd en binnen een jaar moet deze puzzel gelegd worden. Als we niet zelf onze plannen maken dan doen anderen dat voor ons. Dat moeten we zien te voorkomen.” Het gepassioneerde betoog van Adriaan Geuze – geboren in Dordrecht en opgegroeid met de Hoeksche Waard - die de waarden van ons landschap vlijmscherp neerzette, gaf de ruim honderd aanwezige toehoorders veel energie. Energie om de schouders eronder te zetten en tot plannen te komen.

De geschiedenis en de Nederlandse genen

Geuze nam de zaal mee met door diverse kaarten van Nederland te laten zien vanaf de eerste bewoning en de Romeinse overheersing tot vandaag.

Geuze: “Als we spreken over het landschap is het van belang te beseffen dat onze DNA gevoed is door meerdere gebeurtenissen. Zo hebben we vanaf het jaar 1000 stukken grond drooggelegd. We zijn in Nederland voor het eerst land gaan meten, grond werd bezit. We beseffen dat land iets op kon brengen, dat je winst kon maken en dat grond een economische waarde had. Die waarde bleek echter van korte duur. Dat bleek bij de grote overstromingen van onze Delta, vooral in de 14^e eeuw. Als het waterpeil stijgt en de grond inzakt, wint het water van het land. De strijd die we altijd hebben moeten leveren met het water is deel geworden van ons collectief geheugen.”

Tot slot benoemt Adriaan Geuze de

liefde die we hebben voor onze omgeving. We vinden het landschap prachtig. Grote meesters schilderden in andere landen gebouwen en mensen. In Nederland schilderden we polders en weilanden. Deze drie elementen zitten in ons DNA en bepalen nog steeds hoe wij ons met het landschap verhouden:

- grond als waarde,
- de strijd tegen (met) het water,
- en de schoonheid van het landschap.

Kijk uit!

Geuze waarschuwt dat als je wilt begrijpen wat er kan gebeuren zonder eigen plan voor de Hoeksche Waard, ga dan even de rivier over richting IJsselmonde. Daar is binnen één generatie een landbouwgebied volledig verstedelijkt. Naast woningen zijn er bedrijfsterreinen, zonneakkers en logistieke centra. Ook kun je kijken naar de plannen voor het gebied Nieuwe Moerdijk, onze andere burens. Die hele polder wordt ontvolkt, boerderijen en hui-

zen worden afgebroken om mega distributiecentra te bouwen. De vruchtbare grond van jonge zeelei verdwijnt in logistieke reuzecentra. Over vijf jaar is dit daar werkelijkheid!

Agrariër Henk Scheele reageert instemmend op het verhaal:

“Ik ben het eens dat het ontzettend snel kan gaan en dat als we ons eiland daartegen willen verdedigen, dan moeten we zorgen dat het aantrekkelijk is, dan moeten we zorgen dat het nut heeft, dat het economisch rendement heeft.”

Geuzes adviezen voor de Hoeksche Waard

De Hoeksche Waard heeft fantastische grond; dat moet landbouwgrond blijven. Geuze roept dat het verhaal niet ingewikkeld is. We moeten het niet juridisch maken met regels en wetten, maar het moet het verhaal van ons worden en blijven. Zoals het landschap in ons DNA zit.

De Hoeksche Waard is landbouwgebied met de beste grond - *jonge*

zeeklei - als kapitaal. En dat moet het blijven. Dat verhaal moet worden verteld. Voor en met boeren en inwoners.

Advies 1: Bomen moeten terug op de dijken. Beplant de dijken waar beplanting ontbreekt. Bomen bepalen de grid en geven ecologische structuur. Het landschap krijgt schaal maar blijft kosmisch groot.

Advies 2: Maak de kreken groter en breder; zo krijg je betere waterkwaliteit. De kreken moeten weer aan elkaar verbonden worden zoals het vroeger was. Dit zorgt dat we met regen het water weer beter vasthouden en helpt de boeren hun land af te wateren. Samenwerken met het water.

Maak daarbij overal paden langs die kreken. We moeten er niet alleen op schaatsen en varen, maar er ook langs wandelen. We moeten daarbij samenwerken met de boeren. Op deze manier kunnen we de wandel- en fietspaden verdrievoudigen en wordt de Hoeksche Waard aantrekkelijk voor recreatie.

Advies 3: 'De Hoeksche Haag! We weten dat, want als we in Limburg wandelen dan zie je dat het landschap 'welkom' roept. En dat komt door al die prettige hagen. Niet te groot en te hoog, de boer moet wel gemakkelijk bij zijn land kunnen komen en het landschap moet 'open' blijven. Mensen gaan wandelen, fietsen en genieten. We krijgen draagvlak en commitment voor ons (boeren)landschap. Als je hagen plant, kun je de biodiversiteit

70 tot 80% terugkrijgen. Recent onderzoek wijst zelfs uit dat de teelten op het land profiteren van deze hagen. Samenwerken met de natuur. De toekomst zou kunnen zijn voor heel veel zeekleigebieden, dat je prachtig boerenland hebt dat je kunt ploegen en dat daar ook structuur komt met een rij van haag die dat open landschap niet aanvreet. En als dat samenvalt met boerenland, kruidenlagen, akkerranden, bomen op de dijken, drie meter zones, en wandelpaden, dan heb je 1+1=5.

Rentmeesterschap van de vruchtbare zeeklei

Geuze adviseert niet te wachten op de regels:

"Je moet een plan maken en stellen dat de Hoeksche Waard landbouwgrond is, geen bouwgrond en geen grond voor logistieke hallen. We moeten die vruchtbare zeeklei vanuit rentmeesterschap beheren, bewerken en ervan profiteren. In de vorm van geld, maar ook in de vorm van genieten. Slimme ecologische aanplant van hagen, in combinatie met kreken en bomen op de dijken. Er ontstaat dan een derde laag in het landschap. Het schitterende landschap leent zich er heel goed voor om zo'n kleine laag er aan toe te voegen die het landschap openlegt en het een natuurlijke boost geeft zonder dat de boer van het land hoeft te verdwijnen. De boer moet eigenaar zijn en blijven van de grond. 'Eigenaarschap

= commitment'. Ontwikkel natuur op en met boerenland, in plaats van te onteigenen. En daarbij moeten we de boeren helpen om landschap en natuur te onderhouden, samen met natuurorganisaties en de inwoners van de Hoeksche Waard", aldus de landschapsgrootmeester.

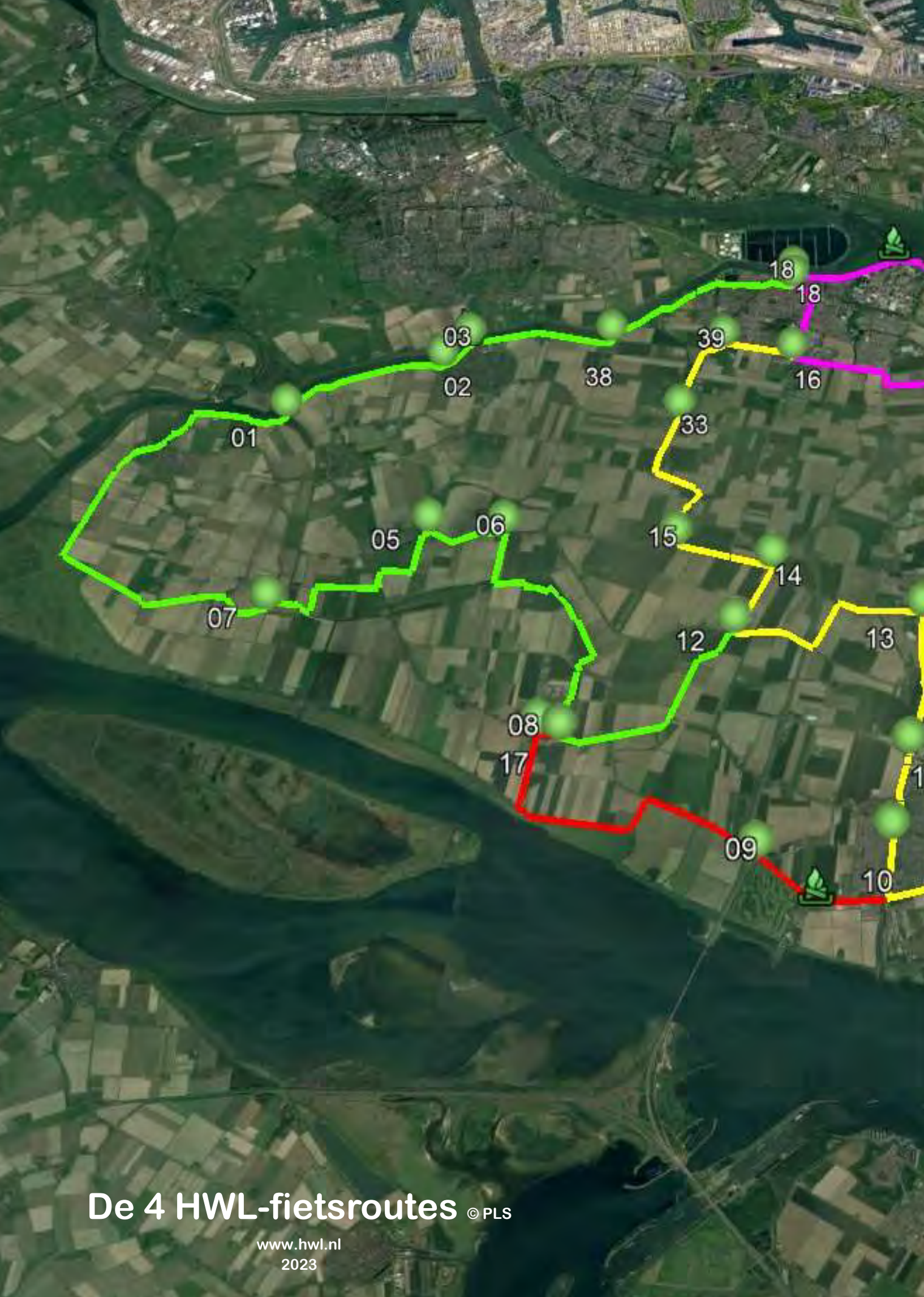
Reacties van de aanwezigen

Uit het enthousiaste applaus klonk veel draagvlak voor het verhaal van Adriaan Geuze. In het publiek zaten veel bestuurders van onder andere gemeente, waterschap, boerenorganisaties, natuurorganisaties, wonen, zorg en onderwijs.

Thijs Jasperse, HWL-voorzitter, peilde hun reacties. Daarbij werd het draagvlak breed uitgesproken. Unaniem werd de noodzaak van een eigen plan en initiatief voor de Hoeksche Waard benadrukt. Daarbij moeten en kunnen landbouw, natuur en beleving van het landschap samengaan. Partijen zijn positief over en waarderen het dat HWL met het Lonkend Perspectief (infographic) dat vandaag werd gepresenteerd, het initiatief en voortouw neemt bij de discussie en aanpak voor een gezamenlijke toekomst voor Hoeksche Waard.

Je proeft de noodzaak en motivatie om de uitdaging op te pakken.

De 4 HWL-fietsroutes © PLS

www.hwl.nl
2023

Herinneringen aan mijn IVN Natuurgidsencursus...

Door: Jan Plaisier (oud natuurgids)

Medio 2005 verscheen er in "HWL Nieuws" en in "Het Kompas" de aankondiging dat er weer een IVN Natuurgidsencursus zou worden georganiseerd in de periode 2006/2007. De interesse van **Jan Plaisier** was direct gewekt en het kwam ook allemaal goed uit, want in december 2005 had hij afscheid genomen van zijn werk en op 1 januari zou zijn VUT-regeling ingaan. Zijn ervaringen in dit artikel geven een mooi beeld van de IVN-cursus.

Jan: "De natuur heeft, zolang ik me kan herinneren, altijd al mijn belangstelling gehad. Natuurbehoud en biodiversiteit zijn voor mij nog altijd actuele begrippen. Vooral met betrekking tot de Hoeksche Waard, waar ik mijn hele leven al woon.

De cursus bestond uit theorie-avonden, lezingen, wandelingen, excursies en weekenden. Met het doel de opgedane kennis na afloop zo goed mogelijk in praktijk te brengen. De theorie van de cursus was heel uitgebreid en pittig. Gelukkig waren de praktische onderdelen ook in ruime mate aanwezig waardoor het geheel prettig te volgen was. Op 1 juni 2007 hebben 21 deelnemers de cursus afgerond.

Hieronder wat indrukken, die me na ruim 15 jaar zijn bijgebleven en waar ik nog steeds prettige herinneringen aan bewaar.

Landschap lezen

We waren op dat moment bij de Middelvliet, onderdeel van het Vlietproject. We moesten het landschap op ons laten inwerken en ontdekken welk verhaal het landschap ons vertelde. Dit is niet zo gemakkelijk als het lijkt. Het vergt oefening en het is een hele kunst om goed te kijken en waar te nemen wat er te zien is. We moesten aangeven welk landschapsonderdeel de belangrijkste rol speelde. Voor mij waren het de met riet begroeide oevers, die prominent aanwezig waren. Ik heb daar toen de volgende Haiku gemaakt:

Het buigzame riet
verheft zich omhoog en kijkt
uit op het water.

Landschapscirkel

Een soortgelijke oefening als hiervoor. Dit speelde zich af aan de rand van de voormalige vuilstort in Strijen. Het doel was zo nauwkeurig mogelijk te beschrijven wat je rondom je zag, welke geluiden je hoorde, of je wat rook en zo ja wat precies. Op het eerste gezicht was het niet bijzonder, maar wanneer je de cirkel opdeelde in 12 richtingen, werd het anders. Je stelde je oog scherp op een onderdeel dat in die richting opvallend was. Ook moesten we een plant opzoeken, eraan voelen en beschrijven wat we voelden. In het algemeen kijk je naar planten en loop je er aan voorbij. Maar een plant bewust aanraken, roept ook een bijzonder gevoel op. Weer een oefening je meer bewust te maken van de omgeving en dat ook te kunnen beschrijven.

Lentekalender

Op deze lentekalender stond een aantal planten, vogels en insecten vermeld met het doel de datum en plaats te noteren wanneer je dat voor het eerst in 2006 en 2007 had gezien. Bij voorbeeld wanneer zag je voor het eerst Klein Hoefblad, kikkerdril of hoorde je voor het eerst de Tjiftjaf. Met deze kalender in je achterhoofd kijk je veel inten-

Jan Plaisier is geboren en getogen in Puttershoek. Na de middelbare school ging hij eerst werken bij Suiker Unie, maar na enkele jaren trad hij in dienst bij de Rabobank en volgde avondstudies. Bij de Rabobank maakte hij tal van fusies mee. Eind 2005 beëindigde hij daar als Financieel Controller zijn werkbare leven en maakte hij gebruik van de VUT-regeling.

Jan is getrouwd met Ans en zij hebben twee kinderen, een zoon en een dochter en vijf kleinkinderen. Zij wonen respectievelijk in Voorburg en Oisterwijk.

In zijn vrije tijd doet hij vrijwilligerswerk. Hij tekent en schildert graag, verder is hij graag buiten en trekt regelmatig de natuur in met zijn verrekijker en schetsboekje.

Half jaren-80 werd hij HWL-lid. Sinds 2010 doet hij aan Natuurfotografie en is lid van de HWL werkgroep Natuurfotografie.

Andere hobby's zijn lezen, wandelen en fietsen. Zo is hij in 2009 naar Santiago de Compostella gefietst. Vanaf zijn 16^e tot 73^e heeft hij aan hardlopen gedaan.

siever naar je omgeving. Zeker wanneer de resultaten van de deelnemers regelmatig op de cursus-avonden met elkaar besproken werden.

Elfjes

Voor mij was dat ook een bijzonder moment. Na afloop van een theorie avond in Klein Profijt, werden we gevraagd naar buiten te gaan. En daar stonden buiten in de vrieskou bij de Oude Maas. We kregen de opdracht om twee minuten stil te zijn en alles wat je hoorde en ervaarde op je te laten inwerken. Vervolgens moesten we een gedichtje schrijven van elf woorden: 1,2,3,4 en 1, op vijf regels, een zogenaamd Elfje. Het was weer een oefening om al je zintuigen te gebruiken en je bewust te maken van wat er te beleven viel.

Lezingen

Van de verschillende lezingen die gehouden zijn, kan ik me er twee heel goed herinneren. Dit betreffen de lezingen over de Nederlandse landschappen en het ontstaan van de Hoeksche Waard. Dit laatste onderwerp heeft altijd al mijn belangstelling gehad. De vroegste geschiedenis en de inpolderingen d.m.v. zomerkaden en dijken na de Sint Elisabeth vloed. Wanneer ik nu over de vele dijken, die de Hoeksche Waard rijk is, fiets, gaan mijn gedachten vaak terug naar die tijd. Een moeilijke tijd met zeer beperkte hulpmiddelen en veel lichamelijke arbeid. Toch prachtig dat wij daarvan nog steeds volop mogen genieten.

Stages

Tijdens de cursus werd de mogelijkheid geboden om stages te lopen bij de werkgroepen binnen HWL. Mijn keuzes zijn gevallen op de Roofvogelwerkgroep en de Plantenwerkgroep. Gedurende een bepaalde tijd maakte ik hun activiteiten mee als gast. Bij de Roofvogelwerkgroep was het ringen van jonge haviken een bijzonder moment. Bij de Plantenwerkgroep werd ik me bewust hoeveel wilde planten er in onze omgeving staan. Opvallend vond ik, dat niets te veel was om je uitgebreid te informeren. Stilletjes hoopten ze dat je lid wilde worden van hun groep en mee zou gaan doen met hun activiteiten. Na afloop van de stage moesten we een stageverslag maken, dat weer beoordeeld werd.

Presentaties

Gedurende de Natuurgidsencursus heb ik twee presentaties gemaakt. Tijdens de cursus een presentatie over de vogeltrek. Ook een leerzaam proces. Van het een komt het ander wanneer je je aan het inlezen bent of op zoek bent naar bepaald gedrag van een vogel. Mijn eindpresentatie ging over mossen. Uitdagend, maar ook bijzonder gecompliceerd. Tijdens de voorbereiding van de presentatie mossen heb ik veel steun gehad van enkele leden van de plantenwerkgroep. Beide onderwerpen waren heel fascinerend en leerzaam om uit te werken.

Adoptieterrein

Als groep konden we kiezen uit zes adoptieterreinen. Met vier andere cursisten ging mijn voorkeur uit naar het 'Nieuwe Poldertje' bij Kuipersveer. We moesten het terrein gedurende minimaal een jaar bestuderen. Dit hield in:

1. De inventarisatie van flora en fauna.
2. Een plattegrond maken van het terrein.
3. De geschiedenis beschrijven.
4. Informatie verzamelen over het beheer en het gebruik.
5. Mogelijkheden aangeven voor verdere ontwikkeling.
6. Een belevingsgerichte opdracht

uitvoeren. Ik heb gekozen voor een tekening.

7. Een korte excursie voor medecursisten uitvoeren. Dit alles is samengevat in een leesbaar boekwerkje.

Greep uit excursies

- 'Varen naar wintervogels', een excursie van Staatsbosbeheer.
- Tiengemeten.
- Een weekend naar 'De Kleine Rug' op het eiland van Dordrecht.
- Weekend in Berg en Dal met excursies in de omgeving.

Vanaf de informatiebijeenkomst en gedurende het verloop van de cursus is het enthousiasme, de goede sfeer en de deskundigheid van de docenten me bijgebleven. Achteraf realiseer je je pas hoeveel tijd en energie ze in de voorbereidingen en de cursus hebben gestoken. Dan is het toch geweldig dat ze hun kennis en enthousiasme met ons hebben gedeeld".

Foto: Aad Bruijnzeel

Aan de wieg van HWL: Joop van Riet

Door: **Wim de Jong**

Als laatste in deze editie, die ooit aan de wieg van onze vereniging stond en is geïnterviewd voor zijn aandeel in de geschiedenis van HWL, is **Joop van Riet**, tot 2002 inwoner van 's-Gravendeel en tegenwoordig Breda-naar. Joop was actief in de werkgroep Planologie en Milieu en een van de initiatiefnemers van de jaarlijkse Oeverloop.

Grasland, klaphekken en heldere sloten | “Ik heb twaalf jaar lang als stuurman gevaren en kwam in 1975 definitief aan wal. Met mijn inmiddels overleden vrouw José vonden we een huis in 's-Gravendeel. We wandelden er met wandelwagentje en ons dochtertje veel in het Groot Koninkrijk. Het grasland, de klaphekken en heldere sloten deden me er zo denken aan het Friese Bolsward, waar ik in vakanties bij pake en beppe logeerde. Nadat ik hoorde dat de polder het Gors voor de aanleg van een industriegebied, havens en zelfs een kerncentrale was bestemd, ben ik lid geworden van de actiegroep die daartegen streed. Die nam met een eigen wagen deel aan nota bene een carnavalsoptocht door het dorp. Bij elkaar opgeteld viel dat natuurlijk wel op in zo'n hoofdzakelijk protestants dorp.”

Een religieuze sekte? | “Ik weet nog dat politieman Joost Kievit (in zijn vrijetijd later tevens bestuurslid van HWL, red.) ergens rond 1976 eens bij onze actiegroep kwam onderzoeken wat voor vlees hij in de kuip had. Nadat Joost had vastgesteld dat we geen revolutionaire

bedoelingen hadden of van een religieuze sekte waren (lacht), erkende hij dat hij zelf ook achter ons doel stond. Eerst als actiegroep Red Groot Koninkrijk en al snel onder de vlag van HWL, zijn we het gevecht tegen de plannen aangegaan. In twee jaar hebben we het voor elkaar gekregen dat daarvan werd afgezien. De industriebestemming was van de baan en Natuurmonumenten kon het gebied aankopen.”

Met dank ook aan Beatrix | “Onze werkgroep Planologie telde indertijd allemaal leden met een lange adem, maar we hebben zeker ook wat te danken aan Beatrix. Voorafgaand aan het koninklijk bezoek dat ze aan 's-Gravendeel zou brengen, hadden we haar in een brief op de hoogte gesteld van de beoogde herontwikkeling van de polder. Tijdens haar rondvaart met de burgemeester heeft ze hem vervolgens op het hart gedrukt dat hij wel aan het behoud van haar Groot Koninkrijk moest denken. Klaarblijkelijk heeft toen ook het gemeentebestuur gedacht: tja, als de koningin onze voornemens al niet ziet zitten...”

Knotten, knotten, knotten | “Het adagium van het HWL-bestuur was ook in die beginjaren al: we zijn niet alleen papieren tijgers, om onze doelen te bereiken, werken we ons ook in het zweet. Dus ik werd ook lid van een de knotwerkgroepen in de vereniging. Heerlijk. Op zaterdagmorgen in de bomen klimmen, de ganzen horen overkomen en eindeloos zagen. Je maakte je hoofd ermee leeg en er was steevast erwtensoep na. Ik knot nog altijd, zij het dan tegenwoordig voor natuurclubs hier in Breda. Van de cursussen die ik bij HWL doorliep, heb ik in mijn baan bij het ministerie van Verkeer en Waterstaat ook veel baat gehad. Ik stak er het nodige in op over hoe je groepen leidt en de typische dwarsslagers binnen

je team kunt houden.”

De Oeverloop | “Groot Koninkrijk was dan wel gered, maar voor de oevers van de Oude Maas, het Haringvliet en het Hollands Diep bestonden ook allerlei plannen voor woonwijken, havens en andere industrie. Op de tekentafels van het Openbaar Lichaam Rijnmond ging de Hoeksche Waard voor een groot deel op de schop. Daarom hebben we in 1991 met een mannetje of zes de eerste Oeverloop rondom het eiland georganiseerd. Een drie-daagse tocht van 75 kilometer waarbij we inspecteerden hoe het met de natuur en in het bijzonder de afkalving van de oevers was gesteld. In de jaren die volgden, werd het succes van die schouw steeds groter. Er liepen voortaan

80 deelnemers mee en elke gemeente die we onderweg aandedden, ontving ons met fruit, appel-flappen en ijs. Burgemeesters en wethouders kregen in de gaten dat we ons ook op die manier hard maakten om aandacht te vragen voor natuurbehoud. We stonden niet alleen meer te boek als bezwaarschriftenschrijvers.’

Ook Amev overstag | “Die Oeverloop heeft zich ook bewezen. Het initiatief genereerde veel aandacht van de landelijke media voor de zaak waar wij als HWL voor stonden. Ook door een protestvaart met de scouts uit Numansdorp langs de afkalvende oevers met *Vroege Vogels* en het ANP aan boord. Die publiciteit leidde ertoe, dat verzekeringsmaatschappij Amev zich als eigenaar van de ambachtsheerlijkheid tussen Numansdorp en Strijensas niet meer tegen het natuurbehoud daar verzette. De provincie kon er op hun grond dammen aanleggen om het wegslibben van de oevers te stoppen.”

Klein Profijt | “Een echt gebaar van een groot bedrijf was de 35-jarige erfpacht die HWL voor het bedrag van een gulden verwierf op de exploitatie van Klein Profijt. Meneer Mars, de Amerikaanse oprichter en CEO van Mars Food (toen nog Masterfood, red.) is er speciaal voor naar Oud-Beijerland gevlogen om de overeenkomst met zijn handtekening te bekrachtigen. Onder de stimulans van vooral Joost Kievit, Cees Mesker en John Bakker zijn met opknappen van het verenigingsgebouw zo’n 12.000 vrijwilligersuren gemoeid geweest. En het is ons gelukt. Zo zie je maar wat je allemaal met vrijwilligerswerk kunt bereiken. Die ontmoetingsplek bewees zich als broeinest voor nieuwe ideeën.’

Achter de schermen van ... de Oeverloop.

Interview: Alies Dorenbos

Bewerking: Arie Kooijman

In het 50-jarige bestaan van HWL is de Oeverloop binnen het HWL een jaarlijks terugkerend wandelevenement langs de buitenranden van de Hoeksche Waard. In dit jubileumjaar wordt de Oeverloop voor de 32^e keer georganiseerd. Een goede reden om eens in het verleden van de Oeverloop te duiken! Ik werd uitgenodigd voor een interview in "Klein Profijt" met de mensen die aan de wieg stonden, te weten: **Flip Scherbeijn** (lid bestuur HWL), **Joost Kievit** (vrijwilliger HWL), **Merijn van den Hoogenhoff** (beheerder Klein Profijt), **Joop van Riet** (vrijwilliger HWL), **Iris van der Vlerk** (oud-Oeverloper en 1ste blarenprikster) en **Truus Meijer** (coördinator Oeverloop).

Hoe zijn mijn gasten bij het Hoekschewaards Landschap terechtgekomen?

Ze zijn niet allemaal in de Hoeksche Waard geboren. Flip en Iris woonden als kind in Rotterdam en hebben mooie herinneringen aan tuindorp Vreewijk. Het Zuider Volkshuis, sociaal-culturele instelling, speelde bij Flip een belangrijke rol bij het kweken van belangstelling voor de natuur. Later ging hij als vrijwilliger knotwilgen zagen. Op dit moment zit hij bij het HWL in het bestuur met de portefeuille boombeheer.

Iris werd enthousiast gemaakt door verhalen van een Oeverloper van het eerste uur. Dat leidde tot het meedoen aan een excursie, waar ze Joop als natuurgids tegen kwam. Dat wilde Iris ook wel. Helemaal was er geen plaats. Ze kon wel lid worden van het HWL:

"Ik ben ook ruim 10 jaar redacteur geweest van de Waardzegger, het verenigingsblad van het HWL."

Sinds 1975 is Joost actief in de natuurbescherming. Hij volgde met drie vrienden uit Oostvoorne de opleiding tot natuurgids en na een pe-

riode van twijfel besloten ze zich aan te sluiten bij het HWL. Ze zetten zich in voor autonome werkgroepen en de democratie binnen de vereniging. In 1980 kwam Joost in het bestuur:

"We waren doeners: we zijn gaan knotten en een heemtuin aanleggen."

Merijn is geboren en getogen in de Hoeksche Waard:

heb gedaan. Mijn vader knotte de wilgen, en zo kwam ik ook in de knottenwerkgroep. In april 1995 ben ik in dienst gekomen bij HWL. Al 28 jaar ben ik de beheerder van Klein Profijt."

De eerste Oeverloop vond plaats in 1991 met 6 lopers. Wat is u allen het meest bijgebleven?

Joop heeft de eerste Oeverloop met vijf anderen gelopen:

"Het was spannend, we wisten eigenlijk helemaal niet of we wel overal konden lopen. We zijn illegaal gestart, over percelen van boeren, hier en daar kwamen we veel water tegen en moesten we er doorheen waden met je rugzak in de lucht."

Toen Joop een oproep een krant deed voor lopers meldden zich 25 Oeverlopers aan. Na afloop wilden er 12 als vrijwilliger de volgende Oeverloop mee organiseren:

"Dat raakte mij...men wilde helpen. Dat is me echt bijgebleven, die passie en gedeelde verantwoordelijkheid. Iedereen draagt bij." Merijn: "Gedrevenheid en passie om de schoonheid van het landschap uit te dragen zijn de kern van

1991, de allereerste Oeverlopers. V.l.n.r.: Flip Scherbeijn, Joop van Riet, Mels Rijdsdijk(+), Joost Kievit en Hans Smids(+). Cees Mesker niet afgebeeld.

"Als kind van zes liep ik al vijf kilometer door de polder over de Ritse-laarsdijk. Ik was een buitenkind en altijd in de natuur. In 1992 ben ik gestart met de Oeverloop, het was de eerste activiteit die ik met HWL

het HWL. In 50 jaar is er wat dat aangaat niets veranderd. We zijn nu bezig met de activiteiten rondom het jubileumjaar en ook nu is het enthousiasme om mee te denken groot.”

Ook Iris heeft menig keer de Oeverloop gelopen:

“Na de eerste keer had ik 12 blaren en die verzorgde ikzelf. Daarnaast verzorgde ik de blaren van de anderen en zo had ik er een grote taak aan! Maar het resulteerde altijd in gezellige momenten, het bracht gezonde spanning en hilariteit met zich mee. Deelname is op eigen risico, een goede voorbereiding is belangrijk. Gelukkig is het team nu uitgebreid en hebben we inmiddels een heel team met blarenprikkers.”

U draait allen al een poosje mee binnen het Hoekschewaards Landschap. Waar bent u vooral trots op?

Joop: “Bij een jaarmarkt in ‘s-Gravendeel stond er een stand: “Red Groot Koninkrijk!” Tijdens een praatje bleek dat men in de polder industrie wilde vestigen. Ik heb me aangesloten bij het protestgroepje en zo kwam ik in contact met Joost. Hieruit is de eerste Oeverloop ontstaan, vanuit protest. We wilden aandacht vragen en de natuur behouden. Dit is uiteindelijk voor 90%

gelukt, het Groot Koninkrijk bleef behouden! Maar dit was slechts één stukje van de Hoeksche Waard, wij vinden dat ALLE oevers beschermd moeten worden tegen bebouwing en industrie. Ik ben trots op wat we met elkaar hebben bereikt.”

Volgens Merijn zijn de oevers nu over het algemeen beschermd, het protestkarakter van de Oeverloop is nu verlegd naar aandacht vragen voor de oevers en de HW in het algemeen:

“De bedreigingen veranderen. De Hoeksche Waard is de ‘groene long’, mensen hebben ruimte nodig om te recreëren.”

Joop: “Het was een proces van bewustwording en onze kennis delen over de natuur.”

De Hoeksche Waard kwam uiteindelijk op de agenda in Den Haag, dat heeft 10 jaar geduurd. Enkele Kamerleden liepen mee met de Oeverloop en riepen: “Jullie moeten nationaal landschap worden!” Dat is ook gelukt.

Merijn is trots op het landschap, er is hard voor gestreden:

“Door beïnvloeding, educatie, voorlichting en promotie van dit bijzondere landschap, zijn we meer dan een agrarische polder en dat is erkend! Trots stralen we dit uit en dat zie je ook terug bij de deelnemers aan de Oeverloop. We hebben be-

langrijke thema’s voor de toekomst: klimaatverandering, het belang van waterkerende landschappen en proberen om daar een goede positie in te behouden.”

Hoe ziet de voorbereiding van de Oeverloop eruit?

Contacten met boeren en pachters warm houden, is belangrijk. En dat kost tijd. Boeren hebben weleens bezwaren als we over hun land lopen. Schapen kunnen ziek worden doordat wandelaars verschillende percelen bewandelen en ongewild ziekten overbrengen. De paden worden vooraf door een aantal vrijwilligers met zeis, zaag en snoeischaarsen begaanbaar gemaakt. De Oeverloop is alleen mogelijk door een grote groep vrijwilligers zoals de kookploeg van Flip en de ‘barploeg’.

Wat is nog niet benoemd in dit interview?

Iris zegt: “De overloop verbindt mensen. Mooie gesprekken, saamhorigheid, goodwill, goede organisatie, het laat zien waar HWL goed in is: passie voor de natuur en de bereidheid om dingen met elkaar te doen, vanuit dezelfde waarden: trots, drive, gezelligheid.”

Merijn: “Er is niks mooier dan de Hoeksche Waard!”

“De Hoeksche Waard is de ‘groene long’, mensen hebben ruimte nodig om te recreëren.”

De parel aan de Oude Maas

NBC Klein Profijt, van visserij tot bezoekerscentrum

Door: Merijn van den Hoogenhoff (beheerder)

De rivieren in ons deltagebied zijn door de geschiedenis heen van groot belang geweest voor de voedselvoorziening. Over het water kwamen schepen met voedsel en in de rivieren zwom behoorlijk wat vis. Een van die vissoorten was zalm. Toen Nederland industrialiseerde, veranderde ook de visserij. Er kwamen grotere zalmvisserijen die veel efficiënter werkten. Met grote netten (zegens) overspande men de hele rivier.

Een van die visserijen werd gebouwd in polder Klein Profijt bij Rhoon. In 1916 besloot men de visserij te verplaatsen naar de Oud-Beijerlandse kant. De oude visserij werd afgebroken, maar de naam Klein Profijt nam men wel mee. Dat dit gebouw in die tijd nog gebouwd werd, is opmerkelijk. De vangsten liepen door overbevissing, kanalisering en allerlei dammen en sluisen al ruim tien jaar terug. De visserij stopte definitief in 1919. Het gebouw was dus maar effectief drie jaar in gebruik als zalmvisserij. Te nieuw om af te breken werd het vanaf dat moment gebruikt als boerderij. Later werd het een woonhuis en nog weer later een vakantiewoning en groepsaccommodatie. Dit tot begin jaren '90. Vanaf dat moment trad het verval op en de toenmalige jeugd vond er een geschikte plek om alles te

doen wat elders niet mocht. De gemeente gedoogde, omdat het gebouw op termijn plaats moest maken voor een insteekhaven en een bedrijf.

Bruisend middelpunt.

Het was rondom deze tijd dat de voormalige zalmvisserij al onder de aandacht was gekomen van Hoekschewaards Landschap (HWL). Tijdens de jaarlijkse Oeverloop liepen er langs en langzaam groeide het idee dat dit de ideale plaats zou zijn voor een bezoekerscentrum en verenigingsgebouw. Na vele gesprekken met de gemeente en diverse partijen kwam het voor HWL geweldige nieuws dat een bedrijf achter Klein Profijt (Mars) het terrein wilde kopen en aan ons als vereniging in erfpacht zou geven voor een periode van 35 jaar. Omdat het gebouw inmiddels

“waardeloos” was geworden en aardig vervallen, werden de muren opgestroopt en het afval en puin opgeruimd. Vele containers afval en puin later en na een aantal tegenslagen (zoals een brand), kon aan de wederopbouw worden begonnen. Avond aan avond en elk weekend werd er door vrijwilligers hard gewerkt. Oude gebouwen werden afgebroken (Andersenhuis in Heinenoord) om met de materialen in Klein Profijt de boel weer op te bouwen. Met sponsoring van scholen en bedrijven en meer dan

Klein Profijt: 'waardeloos' en 'aardig vervallen'...

12.000 uur klussen, werd in oktober 1995 het natuurbezoekerscentrum Klein Profijt geopend door de toenmalige commissaris van de Koningin van Zuid Holland. De droom van het HWL, een eigen bezoekerscentrum, was uitgekomen. In dit centrum konden vergaderingen, lezingen, educatie en cursussen gegeven worden. Bovendien zorgden de exposities en informatie ervoor dat de bewoners van de Hoeksche Waard meer kennis kregen over de schoonheid en het unieke karakter van ons eiland. Toen het natuurbezoekerscentrum

Zalmvissers op Klein Profijt, zalmvisserij begin 20ste eeuw...

geopend werd, was dat een belangrijke stap in de geschiedenis van HWL. Vanaf dat moment kreeg de vereniging een vaste plaats in de Hoeksche Waard, het kreeg als het ware een gezicht. Mensen konden bellen of langskomen met vragen.

Dat de keuze van een bezoekerscentrum juist was, bleek wel. Het aantal leden groeide van krap 900 naar boven de 1100. De werkgroepen hadden een vaste vergaderlocatie en vrijwel onmiddellijk startten de eerste cursussen en lezingen. De bezoekers wisten ons steeds beter te vinden en NBC Klein Profijt als vaste waarde was een feit.

Vandaag de dag.

28 jaar verder is het centrum niet meer weg te denken. Ruim 20.000 mensen per jaar komen en gaan, terwijl honderden kinderen in en om het gebouw een educatieve les krijgen. Stel je voor, bijna alle basisschoolleerlingen uit de Hoeksche Waard. Een behoorlijk deel daarvan bij het bezoekerscentrum Klein Profijt. Er wordt geschaakt, thuisgewerkt en vaste vriendinnen en vriendengroepjes komen langs. Onder het genot van een consumptie wordt er bijgepraat. 's Winters bij het knapperend haardvuur en in de zomer op het terras of een van de vele bankjes. Uitkijkend op de zoetwatergetijdenrivier de Oude Maas, waar de schepen langsvaren onder de belangstellende blikken van de aanwezigen.

Er is kennis om bijna alle vragen over natuur en milieu te beantwoorden, of dit nu aan de bar, per telefoon of via de mail binnenkomt.

De exposities worden veelvuldig bezocht. Vooral kinderen kunnen eindeloos langs de opgezette dieren lopen en zich verwonderen over de diversiteit aan soorten. Je kunt je voorstellen dat de bever met zijn grote tanden en imposante lijf veel indruk maakt. Daarna is er in het jeugdlokaal voor bijna elke leeftijd wel iets te beleven. Van kleurplaten tot een interactieve zuil met "natuur" spelletjes.

Op veel dagen bruist het centrum en als dan aan het einde van de dag alle bezoekers weer naar huis zijn, komen 's avonds de werkgroepen vergaderen.

Er zijn ook grotere activiteiten zoals een markt of de Overloop (een drie-

Educatieve les voor honderden kinderen in- en om het gebouw...

daagse wandeling langs de randen van het eiland). Tijdens deze wandeling fungeert Klein Profijt als start- en eindpunt, maar ook als locatie om 's avonds te eten en gezellig samen te zijn.

En wat zal de toekomst brengen?

Het is eind 2072 en de voorbereidingen voor het eeuwfeest van vereniging Hoekschewaards Landschap zijn zo goed als klaar.

En daar staan we dan, het is bijna zover. Ik kijk rond en bedenk wat we in al die jaren hebben meegeemaakt, de negatieve dingen, maar natuurlijk vooral al het goede. We gingen ons vrij snel na 2025 realiseren dat we zo niet door konden gaan. De natuurrampen waarvan men zei dat ze zelden zouden voorkomen, teisterden bijna elk jaar de wereld en ook in Nederland kwamen heftige overstromingen en eindeloze droogtes, temperaturen die opliepen tot boven de 40 graden. Maar stop, ik zou het positief houden.

Zoals ik zei, leerden we dat met het water en de natuur meeveren de enige goede manier is. Vechten tegen de elementen is een verloren zaak en dus kwamen er een hele hoop inspirerende en goede plannen op tafel. De natuur, duurzame landbouw en een goed en gezonde leefomgeving werden de richtlijnen. En als het dan gaat om de Hoeksche Waard en de rivieren eromheen, dan kun je alleen maar met

een grote glimlach rondkijken. Het eiland is gelukkig ons eiland gebleven van agrarisch land, rust, krekken, natuur en ruimte. We mogen per jaar meer dan een miljoen bezoekers verwelkomen die vanuit de drukke Randstad naar ons toe komen om te genieten van rust en ruimte. Samen met de andere Zuid-Hollandse eilanden zijn we ons gaan richten op natuur, cultuur en leefomgeving.

Op een dag als vandaag kijk ik naar de rivieren en zie otters zwemmen, insecten zoals vlinders vliegen rond. Het is wel warmer geworden en bijeneters en andere zuidelijke vogelsoorten zijn nu ingeburgerd. De landbouw floreert en we accepteren gewoonweg geen bespoten groente en fruit meer. Voor onze vereniging en het bezoekerscentrum betekent dat, dat we nog meer zijn gaan doen aan voorlichting over de mooie natuur en praten mee bij het ontwikkelen van plannen op ons eiland. Natuurlijk deden we dit al, maar we zijn nu een vanzelfsprekende partij om mee te praten als het gaat over milieu, natuur en landschapsinrichting. Minder strijd en meer samen de schouders eronder.

Ik denk dat de vereniging de 150 jaar niet zal halen. Negatief?? Nee hoor, juist positief. Het vertrouwen dat we niet meer nodig zullen zijn, maakt me zo blij. We hebben veel geleerd en ik zie een zonnige toekomst.

Van plantenwerkgroep naar werkgroep Planten...

Door: Rini Huisman-Folkers (werkgroep Planten)

“Zeer waarschijnlijk is de plantenwerkgroep begonnen in 1981 en bestaat dus in 2023 al meer dan 40 jaar! Dat weet ik inmiddels uit de inleiding in het eerste jaarverslag, gemaakt in 1996. Onze leden Rook Goudswaard en Truus van Belle waren toen al lid en hebben meegewerkt aan het allereerste jaarverslag en er staat in de inleiding dat de plantenwerkgroep dan al zo'n 15 jaar actief is.”

Start en geschiedenis werkgroep

Aan het woord is *Rini Huisman*, contactpersoon van de werkgroep Planten:

“Of de werkgroep toen veel leden had, staat niet in het jaarverslag vermeld. Wel dat er nog 6 leden aan het verslag mee gewerkt hebben. In het jaarverslag van 1998 worden 29 leden gemeld! Ook Frank van Gessele, later onze coördinator, werkte aan dat verslag mee. Eerst was Truus van Belle coördinator en nadat Frank verhuisd was naar Friesland heeft Elza van Dorsser het coördinatorschap overgenomen tot het voorjaar van 2022. Daarna hebben zes leden uit de werkgroep planten een commis-

sie gevormd, waarin ze allemaal een taak hebben. Sinds 1999 vermeldt het jaarverslag voor het eerst wie verslagen hebben geschreven over de gebieden die we bezochten en sommige mensen zijn ook nog steeds lid. Het jaarverslag van 2000 vermeldt 24 leden.

Het moet tussen 1996 en 2003 geweest zijn dat de zomerse bijeenkomsten in het veld, apart voor leden uit het oosten en het westen van de Hoeksche Waard, gehouden werden. Afhankelijk van de plaats waar men woonde, kon men nu kiezen voor oost of west en hoefden de leden niet zo ver te reizen was het idee. Omdat de leden uit oost en west dan weinig contact

met elkaar hadden, is er eind 2002 weer besloten meer samen te doen. Dat staat heel mooi verwoord in het jaarverslag van 2002. Op de foto op de voorpagina van het verslag zijn twee paden te zien die bij elkaar komen. En ik weet uit eigen ervaring dat het zo goed beviel dat oost en west helemaal samen gevoegd zijn na verloop van tijd.

Wie zijn we?

De werkgroep planten, één van de werkgroepen van het Hoekschewaards Landschap, is nog steeds een bloeiende groep die zich enthousiast bezig houdt met de wilde planten die in de Hoeksche Waard groeien. De werkgroep telt nu 23 leden.

Van april t/m augustus zijn we overal in de Hoeksche Waard te vinden om de ontwikkeling van de wilde plantengroei in de gaten te houden en de gegevens sturen we door naar Floron.

Floron coördineert het onderzoek naar de verspreiding van wilde planten in Nederland. De werkgroep planten inventariseert, dus voor Floron waar die wilde planten voorkomen en hoe het met ze gaat.

Wat doen we?

Aan het einde van de winter wordt een programma gemaakt voor de zomermaanden en elke week inventariseren we dan twee vierkante gebieden van 1 bij 1 kilometer, kilometerhokken genoemd, één in een middag of heel soms in de ochtend en één op een avond. De planten noteert één van ons in een app en als we klaar zijn, wordt de lijst ver-

Symbool van onze Plantenwerkgroep 2002: Oost en West lijkt uit elkaar te lopen...

stuurd naar Floron. Degene die de wilde planten invoert in de app, maar het kan ook een ander lid zijn, stuurt aan het einde van het seizoen een verslag op van de middag of avond voor het jaarverslag. Meestal bezoeken we elk gebied dat we onderzoeken twee of drie keer per seizoen. Het is geen verplichting om altijd aanwezig te zijn. Het inventarisatieseizoen openen we met een excursie voor alle leden.

We inventariseren veel kilometerhokken in opdracht voor Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, het Hoekschewaards Landschap of het Waterschap en daarna sturen we die gegevens naar de Natuurorganisaties en het Waterschap en ook naar Floron. Niet altijd zijn de gebieden openbaar toegankelijk maar hebben wij toestemming om er te inventariseren. De kilometerhokken die wij bezoeken, zijn heel divers: een dijk, een griend, een stukje bos, Tiengemeten, in een dorp, een weidegebied, een polderweg, langs de rivier, een kreek of in een natuurgebied, met in elk gebied de plantengroei die bij het gebied past. Dat leidt soms naar verrassende ontdekkingen van niet algemeen voorkomende wilde plantensoorten.

In de winter zitten we ook niet stil. Dan proberen we onze kennis over de wilde planten te vergroten in Klein Profijt in Oud-Beijerland of

het Nationaal Landschap Centrum in Numansdorp. Daar zijn soms ook diapresentaties over de wilde planten maar vaak brengen we er wilde planten op naam aan de hand van de Heukels Flora van Nederland. We kunnen de planten dan ook bekijken met een loep of een binoculair waar we de kleinste delen van een wilde plant mee kunnen waarnemen. Daarnaast houden we een voorjaars- en een naajaarsvergadering.

Hoe zien we de toekomst?

In de toekomst hopen we nog net zo enthousiast en gezellig met elkaar bezig te zijn met de wilde planten maar hopen ook jongere mensen bij onze bezigheden te betrekken, want de werkgroep vergrijsst. Als we in de toekomst onze werkgroep levend willen houden, moeten we zorgen dat zij het ook aantrekkelijk gaan vinden om bij de werkgroep planten te gaan en dat zal een hele uitdaging worden.

Kennismaken met de werkgroep

Zelf ben ik bij de werkgroep planten terecht gekomen, omdat ik het leuk vond om ook in groepsverband met de wilde planten bezig te zijn, graag buiten ben en mijn kennis van de wilde planten wilde vergroten. Voor die tijd had ik altijd al belangstelling voor de wilde planten.

De Hutentut (Camelina sativa), een van de oudste cultuurgewassen in Nederland, ruim 25 jaar geleden ontdekt langs de N217...

Met de inventarislijst in de hand kijkend naar een waterplant, natuurgebied Westmaas...

Is dat bij *U, jou* ook het geval, dan is het altijd mogelijk om één of meerdere keren in het zomerseizoen mee te gaan naar een gebied dat wij inventariseren en als het bevalt vaker mee te doen in onze werkgroep. Het is dan niet noodzakelijk uitgebreide kennis te hebben van de wilde planten.”

voor meer informatie:
Rini Huisman-Folkers
Contactpersoon werkgroep Planten
Via 06-23948882 of
rini.huisman@hwl.nl

Passie voor muizen...

Door: **Merijn van den Hoogenhoff** (werkgroep Zoogdieren);

“De werkgroep zoogdieren is ooit begonnen in 1993 met af en toe een muizeninventarisatie.”

Aan het woord is *Merijn van den Hoogenhoff*, sinds 1995 de coördinator van de werkgroep Zoogdieren: “Mijn interesse lag al vanaf dat ik heel jong was (ongeveer 6 jaar) bij de muizen. Dat is dan ook nog steeds de belangrijkste activiteit van de werkgroep met twee à drie inventarisaties per jaar.”

‘Liefde’ op het eerste gezicht.... (foto: Herman H. de Jongh)

“In de voorbije jaren hebben we, mede door deze onderzoeken, heel wat geleerd over het voorkomen van de zoogdieren op ons mooie eiland. We hebben nieuwe soorten zien komen en bekende soorten

achteruit zien gaan. Zo gaat het inmiddels heel slecht met een soort als de noordse woelmuis (een ondersoort die alleen in Nederland voorkomt en nergens anders in de wereld). Dit terwijl we in diezelfde

tijd soorten als de rosse woelmuis en huisspitsmuis hebben zien komen. Deze twee soorten hebben nu het hele eiland gekoloniseerd. In de begintijd van de werkgroep was de Hoeksche Waard een on-

ontgonnen gebied als het ging om informatie over zoogdieren. Gelukkig kunnen we na inmiddels 30 jaar zeggen dat dat niet meer het geval is. Inmiddels weten we veel meer en ook wat we kunnen doen om de leefomgeving te verbeteren en te zorgen voor bescherming. Een andere heel belangrijke taak was het verbeteren van het imago van de zoogdieren en met name de vleermuizen. Door advies en het beantwoorden van vragen hebben we veel mensen kunnen informeren en geruststellen. Waren vleermuizen in het verleden vooral vieze en enge beesten, nu weet bijna iedere inwoner van de Hoeksche Waard wel dat het kleine vliegende wondertjes zijn, die ook nog eens enorm nuttig zijn.

Pluismateriaal...

Braakbal...

Per nacht eet een kleine kolonie dwergvleermuizen al snel enkele tienduizenden muggen op. Zover we nu weten, zijn er in de Hoeksche Waard in ieder geval 6 soor-

ten vleermuizen. In Nederland zijn dat er ruim 20 dus met bijna 1/3 doen we het nog niet slecht. De nu bekende soorten zijn de gewone en ruige dwergvleermuis, gewone grootoorvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger en watervleermuis.

Helaas is door het beperkte aantal werkgroepleden de mogelijkheid van echt grootschalig onderzoek nooit van de grond gekomen. Hier hebben de zoogdiercursussen die wij gaven geen verandering in gebracht. Wat we in samenwerking met de vogel- en uilenwerkgroep wel redelijk grootschalig doen (al bijna 30 jaar) is braakbalonderzoek. Hierbij pluizen we gemiddeld enkele honderden braakballen van (voornamelijk) kerkuilen. Door dit onderzoek weten we inmiddels welke soorten kleine zoogdieren, vooral muizen, er gegeten worden en kunnen we ook de ups en downs in de populaties van deze dieren volgen."

Om alle ontwikkelingen goed te kunnen blijven volgen, is het wel nodig dat de werkgroep voldoende leden heeft. Dat is nu niet het geval, en dat maakt de werkgroep kwetsbaar. Dus mocht je belangstelling hebben om ook iets te betekenen op het gebied van zoogdieronderzoek in de Hoeksche Waard, meld je dan aan. Het mooie is dat er veel ruimte is om zelf of samen aan de gang te gaan. Zo doen we helaas zo goed als niets met vleermuizenonderzoek, als het gaat om kraamkolonies, kerkzolders of het vinden van verblijfplaatsen.

Ook op het gebied van onderzoek met cameravallen is er nog een wereld te winnen, bijvoorbeeld met 'struikrovers' of andere cameravallen, voor vooral nacht actieve zoogdieren. Hoe gaat het bijvoorbeeld met de kleine marterachtigen (wezel & hermelijn)? Came-

Deze 1ste speciale uitgave kwam tot stand met medewerking van de volgende personen:

- Martijn Verweijen
- Joost Kievit
- Vogelwerkgroep
- Frieda Hof
- Adriaan Geuze
- Renée Ruisch
- Jan Plaisier
- Joop van Riet
- Wim de Jong
- Alies Dorenbos
- Arie Kooijman
- Merijn van den Hoogenhoff
- Rini Huisman-Folkers
- Marjon Kunst

Samenstelling & vormgeving:

Piet Schram

Drukwerk:

Quadraat Grafimedia B.V.

Foto omslag:

Ritselaarsdijk © Marjon Kunst

1984

vogelwerkgroep wordt opgericht

1983

stichting wordt vereniging HWL

1982

oprichting werkgroep